

ชีวประวัติ, ผลงาน และคุณูปการของ อี.พี. ธอมป์สัน (E.P.Thompson)

นักประวัติศาสตร์ซ้ายใหม่ (New Left) ผู้ยิ่งใหญ่แห่งศตวรรษที่ 20

Biography, Works and Contributions of E.P. Thompson

The Great New Left Historians of the 20th Century

ธิกานต์ ศรีนารา^{1*}

Thikan Srinara^{1*}

ภาควิชาประวัติศาสตร์ มหาวิทยาลัยเชียงใหม่

Department of History Chiang Mai University

*Corresponding Author: srinara2519@gmail.com

ข้อมูลบทความ	บทคัดย่อ
<p>ประวัติบทความ: รับเพื่อพิจารณา: 2 พฤษภาคม 2023 แก้ไข: 22 พฤษภาคม 2023 ตอรับ: 4 มิถุนายน 2023</p> <p>คำสำคัญ: นักประวัติศาสตร์ มาร์กซิสต์อังกฤษ ซ้ายใหม่ ตัวกระทำการ</p>	<p>อี.พี. ธอมป์สัน เป็นนักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์อังกฤษที่สำคัญเป็นที่รู้จัก และมีอิทธิพลทางปัญญาอย่างมากในศตวรรษที่ 20 เขาเคยเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อังกฤษที่ตื่นตัวแข็งขัน แต่ต่อก็แยกตัวออกจากพรรคในปี 1950 และร่วมกับเพื่อนก่อตั้งซ้ายใหม่ (New Left) ขึ้นมา งานเขียนชิ้นสำคัญและมีอิทธิพลไปทั่วโลกของเขาคือ <i>The Making of the English Working Class</i> (1963) ธอมป์สันเป็นผู้รอบรู้พหุสาขาที่โรมแมนติกและเร้าร้อนผู้ซึ่งตำแหน่งแห่งที่ของความสำเร็จทางภูมิปัญญาและการเมืองของเขานั้นโดดเด่นอย่างมาก งานเขียนและกิจกรรมอันหลากหลายของเขาที่แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมทั้งวรรณกรรม, ประวัติศาสตร์, นวนิยาย, บทกวี, งานเขียนด้านชีวประวัติ, การศึกษาผู้ใหญ่, การเมืองแนวสังคมนิยมและเสรีนิยม และไม่น้อยในการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพนั้น เป็นหนึ่งเดียวกันทั้งหมดและสอดคล้องเป็นเอกภาพกัน หัวใจสำคัญของการตีความของธอมป์สันคือแนวคิดที่ว่าด้วยตัวกระทำการ (agency), ควบคู่ไปกับการให้น้ำหนักอย่างไม่ยอมอ่อนข้อของเขาต่อความสำคัญของการสืบสวนหาความรู้เชิงประจักษ์ในการศึกษาประวัติศาสตร์"</p>

Article Info	Abstract
<p>Article History: Received: 2 May 2023 Revised: 22 May 2023 Accepted: 4 June 2023</p>	<p>E.P.Thompson was an important, well-known and intellectually influential British Marxist historian. He was an active member of the British Communist Party. But he broke away from the party in 1950 and joined his fellow established the New Left. His most important and influential writing around the world was <i>The Making of the English Working Class</i> (1963). Thompson was a passionate and romantic polymath whose range of intellectual and political achievements was remarkable. His activities and writings were, spanning literature, history, fiction and poetry, biography, adult education, socialist and libertarian politics, and not least peace-movement activism, they had a unity and coherence. The heart of Thompson's interpretation is the idea of agency, alongside his uncompromising weight on the importance of empirical inquiry in the study of history.</p>
<p>Keywords: Historian British Marxist New Left Agency</p>	

1. บทนำ

อี.พี. ธอมป์สัน (E.P.Thompson) เป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางทั้งในฐานะนักประวัติศาสตร์, นักเขียนบทความ และนักกิจกรรมการเมือง และเป็นผู้ที่ก่อให้เกิดการถกเถียงมากที่สุดในหมู่นักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์อังกฤษทั้งหมด ในฐานะนักประวัติศาสตร์ นอกจากหนังสือ *The Making of the English Working Class* (1963)[1] แล้ว เขายังเขียนบทความอีกหลายชิ้นและหนังสืออีกหลายเล่ม เช่น *Whigs and Hunters* (1975)[2] เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และสังคมอังกฤษในศตวรรษที่ 18 และงานเขียนเชิงชีวประวัติเล่มมืมาที่ชื่อ *William Morris: Romantic to Revolutionary* (1955)[3] ในหนังสือรวมบทความบางเล่ม เขาได้หยิบยกหัวข้อที่สำคัญมากขึ้นมาอภิปราย เช่น ประสบการณ์ทางประวัติศาสตร์อังกฤษสมัยใหม่และแตกต่างให้กับประวัติศาสตร์ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง วัตถุนิยมประวัติศาสตร์ (historical materialism) พร้อมกับต่อต้านปรัชญาและสังคมศาสตร์ที่ไม่มีความเป็นประวัติศาสตร์ ซึ่งปรากฏอยู่ในงานเขียนที่สำคัญมากๆ นั่นคือ *The Poverty of Theory* (1978)[4] ส่วนบทความในเชิงการเมืองของเขานั้น มีทั้งงานเขียนเชิงวิพากษ์วัฒนธรรมการเมืองของสงครามเย็น, งานเขียนเกี่ยวกับสิ่งที่เขามองในฐานะวิกฤตทางเสรีภาพของพลเมืองอังกฤษชิ้นที่สำคัญมากๆ ถูกนำไปพิมพ์รวมไว้ใน *Zero Option* (1982)[5] และงานที่เขาเป็นบรรณาธิการร่วมกับคนอื่นอย่าง *Protest and Survive* (1980)[6] ในช่วงนับแต่ทศวรรษ 1980 เป็นต้นมา ธอมป์สันได้อุทิศพลังงานทั้งหมดของเขาให้กับการรณรงค์ต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์, การเข้าไปมีส่วนร่วมในการฟื้นฟูการรณรงค์ให้มีการลดอาวุธนิวเคลียร์ และการก่อตั้ง END (European Nuclear Disarmament) บทความชิ้นนี้ต้องการแนะนำให้รู้จักชีวประวัติ ผลงานบางชิ้น และคุณูปการของ อี.พี. ธอมป์สัน ในฐานะที่เป็นหนึ่งในนักประวัติศาสตร์ซ้ายใหม่ (New Left) ที่เป็นที่รู้จักและมีอิทธิพลทางความคิดต่อผู้คนในศตวรรษที่ 20 อย่างมาก

2. วัตถุประสงค์การวิจัย

2.1 เพื่อศึกษาแนวคิดและวิธีการทางประวัติศาสตร์ของ อี.พี. ธอมป์สัน นับตั้งแต่งานเขียนทางประวัติศาสตร์ชิ้นแรกๆ มาจนถึงงานเขียนทางประวัติศาสตร์ชิ้นสุดท้ายของเขา

2.2 เพื่อศึกษาบริบททางการเมืองและทางภูมิปัญญาที่แวดล้อมและมีอิทธิพลต่อความคิดและการทำงานทางประวัติศาสตร์ของ อี.พี. ธอมป์สัน

3. วิธีการดำเนินการวิจัย

งานวิจัยชิ้นนี้จะใช้ "ประวัติศาสตร์ความคิด" เป็นวิธีการศึกษาหลัก นั่นคือ การพุ่งความสำคัญไปที่การรวบรวมงานเขียนที่เกี่ยวข้องกับธอมป์สันมาทั้งหมด แล้วทำการอ่านศึกษาพินิจพิจารณาเขียนเหล่านั้น แล้วสกัดเอาเนื้อหาความคิดที่ถือว่าเป็นแนวคิดและวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ของเขาออกมา โดยจะเชื่อมโยงเนื้อหาความคิดนั้นๆ เข้ากับบริบททางสังคมและความคิดที่แวดล้อมอี.พี.

ทอมป์สันขณะที่เขาเขียนงานชิ้นนั้นๆ ด้วย เพื่อให้ทำให้เข้าใจงานข้อเสนอของเขามากขึ้น อีกทั้งยังจะนำเอาข้อวิพากษ์วิจารณ์ของนักวิชาการคนอื่นๆ ที่ได้เถียงและวิจารณ์งานเขียนของทอมป์สันมาเทียบเคียงด้วย เพื่อชี้ให้เห็นปัญหาและข้อจำกัดต่างๆ ที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนของทอมป์สัน

4. อภิปรายผล

ชีวประวัติโดยสังเขปของ อี.พี. ธรอมป์สัน

เอ็ดเวิร์ด ปาล์มเมอร์ ธรอมป์สัน (Edward Palmer Thompson) เกิดในอ็อกฟอร์ดเมื่อวันที่ 3 กุมภาพันธ์ 1924 ชีวิตในวัยเด็กและวัยรุ่นของเขาได้รับอิทธิพลอย่างมากจากพ่อชาวอังกฤษของเขา เอ็ดเวิร์ด จอห์น ธรอมป์สัน (Edward John Thompson) ซึ่งเขาจะกล่าวถึงในเวลาต่อมาว่าเป็น "เสรีนิยมที่เหนียวแน่นมาก" และได้รับอิทธิพลอย่างมากจากบรรยากาศทางการเมือง ภูมิปัญญา และวัฒนธรรมจากชีวิตภายในบ้านของเขาที่โบสฮิลล์ (Boar's Hill) ซึ่งเป็นบ้านที่ครอบครัวของเขาสร้างขึ้นและย้ายเข้าไปอยู่ในปี 1925 ด้วย พ่อของเขาเป็นครูและมิชชันนารีในศาสนาเมธอดิสต์ (Methodist) ในอินเดียในช่วงก่อนและหลังสงครามโลกครั้งที่ 1 ซึ่งเป็นช่วงเวลาที่เขาได้ศึกษาสังคมอินเดียที่ทำให้เขาได้รับความนับถือในฐานะผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับหัวข้อนี้ และทำให้เขาได้รับตำแหน่งสอนพิเศษในเบงกาลีที่วิทยาลัยออเรียล (Oriental College) แห่งอ็อกฟอร์ดเมื่อเขากลับสู่อังกฤษในปี 1923 จอห์น ธรอมป์สันถูกเลือกให้เป็น Honorary Fellow of Oriental ในปี 1925 และถูกแต่งตั้งให้เป็นนักวิจัยที่อ็อกฟอร์ด เลเวอร์ฮูล์ม (Oxford Leverhulme) ในปี 1934 และจากนั้นก็ได้รับแต่งตั้งให้เป็นนักวิจัยด้านประวัติศาสตร์อินเดียนับตั้งแต่ปี 1936 จนถึงปี 1946 เขาพิมพ์หนังสือเกี่ยวกับอินเดียจำนวนมาก เขาถูกขจัดความเข้าใจที่ผิดทั้งที่เกี่ยวกับเมธอดิสต์ (Methodist) และบทบาทของจักรวรรดินิยมอังกฤษในอินเดีย นอกจากนี้ จอห์น ธรอมป์สันยังเป็นที่รู้จักในฐานะผู้สนับสนุนลัทธิชาตินิยมและการต่อสู้เพื่อเอกราชของอินเดีย เป็นเพื่อนกับ จواهرลาล เนห์รู (Jawaharlal Nehru) และผู้นำนักชาตินิยมคนสำคัญอื่นๆ อีกด้วย ในอินเดีย[6] แม้ว่าจอห์น ธรอมป์สันจะถูกจำกัดพื้นที่ แต่เขาก็มักจะได้รับ การเข้าพบปะเยี่ยมเยียนโดยนักเขียน นักวิชาการ และนักกิจกรรมทางการเมืองอยู่เป็นประจำ[7]

บุคคลที่มีอิทธิพลอย่างมากต่อชีวิตในวัยเด็กและวัยรุ่นของ อี.พี. ธรอมป์สันอีกคนหนึ่งคือพี่ชายของเขา แฟรงค์ ธรอมป์สัน (Frank Thompson) ผู้ซึ่งธรอมป์สันนับถือ ยอมรับ และเลื่อมใสอย่างมาก แฟรงค์กลายเป็นผู้ที่เข้าไปพัวพันกับกิจกรรมการเมืองของฝ่ายซ้ายอย่างกระตือรือร้นขณะที่กำลังศึกษาอยู่ที่อ็อกฟอร์ดในช่วงก่อนจะเกิดสงครามและท้ายที่สุดเขาก็สมัครเข้าเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อังกฤษ ซึ่งมูลเหตุของการตัดสินใจอย่างหลังนี้อาจเป็นไปได้ทั้งเพราะการที่เขาได้รับอิทธิพล

จากแนวทางที่มีพลวัตอย่างมากของการเคลื่อนไหวต่อต้านฟาสซิสต์และเป้าหมายของฝ่ายซ้ายในช่วงนั้น หรือไม่กี่เพราะเขาถูกโน้มน้าวให้เข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์โดย ไอริส เมอร์ด็อค (Iris Murdoch) แต่ไม่ว่าจะด้วยสาเหตุใดก็ตาม แพรงค์ก็ไม่เคยเป็นคอมมิวนิสต์แบบยึดตามทฤษฎีหรือยึดติดกับคัมภีร์ (orthodox) หากแต่เป็นคอมมิวนิสต์แบบนักจิตนิยมโรแมนติก (romantic idealist) และแบบยูโทเปีย (utopian) และที่สำคัญ แพรงค์ยังเป็นคนที่มีความเป็นขบถมากเกินไปกว่าที่เขาจะเลื่อมใสยาเกรงวินัยของพรรคคอมมิวนิสต์อย่างเชื่องๆ แพรงค์ตั้งข้อสังเกตว่าลัทธิคอมมิวนิสต์ดึงดูดให้สนใจต่อรูปแบบทางจิตวิทยาสองแบบ แบบแรกคือ "โรแมนติกที่ไร้การควบคุม" และแบบที่สองคือ "นักทฤษฎีเลือดเย็น" ซึ่งแพรงค์ถือว่าตัวเองเป็นแบบแรก ในความเป็นจริง แม้ว่าพวกเขาจะมีความแตกต่างกันโดยพื้นฐานในทางความคิดบางประการ แต่ในหลายๆ แห่ง ทั้งพ่อและพี่ชายของ อี.พี.ธอมป์สัน ก็ยังคงเป็นเสรีนิยมราดิคัลในทางอุดมการณ์จนกระทั่งวาระสุดท้ายของพวกเขา

ชีวิตภายในครอบครัวที่เต็มไปด้วยแนวคิดทางการเมืองที่หลากหลายนี้เองที่ อี.พี.ธอมป์สันเติบโตขึ้นมา แม้ว่าจะเติบโตขึ้นภายใต้เงาของพี่ชายของเขาที่เป็นคนชอบเข้าสังคม มีคุณธรรมสูง อัจฉริยะ และมีความเฉลียวฉลาดทางปัญญา ซึ่งทำให้ธอมป์สันถูกมองว่าเป็นคนดึ้นรั้น เกียจคร้าน พุดไม่เก่ง และเป็น "คนไม่เอาถ่านของครอบครัว" ถูกตำหนิอยู่เสมอโดยเฉพาะจากธีโอ (Theo) แม่ของเขาผู้ซึ่งพ่อของเขาไปพบขณะที่กำลังเดินทางออกจากเยรูซาเล็ม (Jerusalem) เมื่อปี 1918 สถานที่ซึ่งธีโอกำลังสอนภาษาฝรั่งเศสและอารบิกในสถานเลี้ยงเด็กกำพร้าโดยธีโอเป็นลูกของมิชชันนารีอเมริกันที่เดินไปยังซีเรียก็ตาม แต่ธอมป์สันก็ระลึกถึงครอบครัวที่ฮ็อกฟอร์ดในฐานะครอบครัวที่ "สนับสนุนให้กำลังใจ เป็นเสรีนิยม และนักต่อต้านจักรพรรดินิยม" เติบโตด้วยแนวคิด บทกวี และแขกผู้มาเยี่ยมเยียนจากหลากหลายประเทศ" บรรยากาศเช่นนี้เองที่ช่วยสร้างแรงกระตุ้นในทางกวีให้แก่เขามาเป็นเวลายาวนาน, สร้างความผูกพันที่มีต่อหลักการและเป้าหมายของเสรีภาพให้แก่เขา และทำให้เขาปฏิเสธการประนีประนอมเมื่อความซื่อตรง ความจริง และความยุติธรรมตกอยู่ในอันตราย" [8]

แม้ว่าพ่อของเขาจะหมดศรัทธาต่ออนิกายเมธอดิสต์ไปแล้วก็ตาม แต่แนวคิดนี้ยังคงมีอิทธิพลอย่างสำคัญมาก (แม้ว่าจะในแง่ลบก็ตาม) ต่อการอบรมสั่งสอนธอมป์สันในวัยเยาว์ และถูกทำให้เข้มข้นมากขึ้นโดยการส่งเขาไปเรียนที่คิงส์วูด (Kingswood) ซึ่งเป็นโรงเรียนเก่าของพ่อของเขาที่นับถือนิกายเวสเลียน (Wesleyan) ที่ที่ธอมป์สันจะถูกให้การศึกษาด้านศีลธรรมแบบเมธอดิสต์ที่เคร่งครัดอย่างมากซึ่งในเวลาต่อมาเขาจะแสดงปฏิกิริยาต่อต้านอย่างรุนแรง ในปี 1941 เขาเข้าเรียนในมหาวิทยาลัยแคมบริดจ์ ที่ซึ่งเขาเริ่มต้นในด้านวรรณคดี แต่เปลี่ยนไปเรียนประวัติศาสตร์ ที่แคมบริดจ์

ธอมป์สันเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเมืองของฝ่ายซ้ายอย่างรวดเร็วและถูกเลือกให้เป็นประธานสโมสรนักศึกษาของมหาวิทยาลัย[8] ในปี 1942 ธอมป์สันเดินทางตามรอยของแฟรงค์ผู้เป็นพี่ชายซึ่งไม่ยอมเป็นนักเสรีนิยมตามความคาดหวังของพ่อแม่ แต่หันไปเข้าร่วมกับพรรคคอมมิวนิสต์แทน กระนั้น หลังจากการบุกสหภาพโซเวียตของฮิตเลอร์ ธอมป์สันก็เปลี่ยนย้ายไปสนับสนุนการต่อต้านฟาสซิสต์ และจากนั้นก็คล้ายกับคนหนุ่มร่วมสมัยกับเขาจำนวนมากที่การเรียนของพวกเขาถูกขัดจังหวะด้วยสงคราม ธอมป์สันใช้เวลาส่วนใหญ่ในแอฟริกาเหนือและในฐานะผู้บัญชาการหน่วยรถถังในอิตาลี ในช่วงบั้นปลายชีวิตเขาจะกล่าวถึงประสบการณ์ในช่วงสงครามของตัวเองอยู่บ่อยครั้ง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ความไร้เหตุผลที่น่าเศร้าของสงครามที่ถูกบรรเทาให้เบาบางลงด้วยมิตรภาพที่ดีในหมู่ทหาร

หลังจากสงครามสิ้นสุดลง ธอมป์สันหวนกลับไปเรียนต่อที่มหาวิทยาลัยแคมบริดจ์จนจบในปี 1946 ธอมป์สันกล่าวในเวลาต่อมาว่า เขาได้เรียนรู้มากมายจากงานเขียนของคริสโตเฟอร์ ฮิลล์ (Christopher Hill), คริสโตเฟอร์ คอดเวลล์ (Christopher Caudwell) และ คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) และที่มหาวิทยาลัยแคมบริดจ์นี้เองที่ธอมป์สันจะได้พบกับ โดโรธี ทาวเวอร์ (Dorothy Towers) ภรรยาในอนาคตของเขาผู้เป็นหนึ่งในสมาชิกของสันนิบาตคอมมิวนิสต์ (Communist League) และเป็นนักประวัติศาสตร์และสอนประวัติศาสตร์สมัยใหม่ที่มหาวิทยาลัยเบอร์มิงแฮม ด้วย (อันที่จริง, โดโรธีเป็นผู้ที่ตื่นตัวในกลุ่มนักประวัติศาสตร์พรรคคอมมิวนิสต์มากกว่าธอมป์สัน) พวกเขาแต่งงานกันในปี 1948 แต่หนึ่งปีก่อนหน้านั้น ธอมป์สันและโดโรธีได้ร่วมมือกันกับกลุ่มเยาวชนอังกฤษ (the British Youth Brigade) ไปช่วยทีมชาวนา กรรมกร ทหาร และนักศึกษา ก่อสร้างเส้นทางรถไฟยาว 150 ไมล์ในยูโกสลาเวีย (Yugoslavia) [9] ธอมป์สันกล่าวถึงประสบการณ์ในครั้งนั้นไว้ในงานเขียนชื่อ The Railway:

an Adventure in Construction (1948) ว่าประสบการณ์ครั้งนั้นคือสิ่งที่ช่วยก่อรูปความเข้าใจของเขาเกี่ยวกับการต่อสู้แบบรวมหมู่ของประชาชน และสอนบทเรียนแก่เขาว่า ความบากบั่นมุ่งมั่นบางอย่างจะช่วยให้ประชาชนสามารถสร้างกรอบความคิดขึ้นในเงื่อนไข "ของพวกเขา" ได้มากกว่าที่จะเป็นในเงื่อนไขของ "ของฉัน" หรือ "ของพวกเขา"

ในปี 1948 เมื่อหวนกลับคืนสู่อังกฤษ ธอมป์สันทำงานในฐานะผู้บรรยายวิชาการวรรณกรรมและประวัติศาสตร์ในหลักสูตรการศึกษาผู้ใหญ่ที่มหาวิทยาลัยลีดส์ (University of Leeds) ธอมป์สันเล่าว่า ในช่วงที่ยังเรียนอยู่ "ฉันไม่เคยทำงานวิจัยเลย ฉันเข้ามาสอนในโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ เพราะหวังว่า

มันจะเป็นพื้นที่ที่ฉันจะได้เรียนรู้เกี่ยวกับอังกฤษยุคอุตสาหกรรม และได้สอนผู้คนที่จะเป็นผู้สอนฉันเช่นกัน" เขาโชคที่ได้รับตำแหน่งนี้, ในขณะที่มหาวิทยาลัยหลายแห่งในเวลานั้นปฏิเสธที่จะจ้างคอมมิวนิสต์เข้าทำงาน ในช่วงแรกๆ เขาไม่ได้วางแผนที่จะกลายเป็นนักประวัติศาสตร์ แต่ในช่วงเวลาที่เขาสอนวรรณคดี เขาได้ถูก "ยึดครอง" (seized) โดยความคิดของกวีและนักสังคมนิยมแห่งศตวรรษที่ 19 ที่ชื่อ วิลเลียม มอร์ริส (William Morris) และสิ่งที่เติบโตงอกงามขึ้นจากความสนใจนี้ก็คือหนังสือที่ชื่อ William Morris: Romantic to Revolutionary (1955) ในงานเขียนชิ้นนี้, ธอมป์สันได้บรรยายถึง มอร์ริส ในฐานะนักลัทธิมาร์กซ์ที่ปฏิวัติ (revolutionary Marxist) อีกผู้หนึ่งซึ่งใช้ศิลปะและทักษะด้านศิลปะเพื่อถ่ายทอดความคิดของเขา อาจกล่าวได้ว่าการที่ธอมป์สันเขียนหนังสือเล่มนี้ขึ้นในขณะที่เขายังคงเป็นสมาชิกพรรคคอมมิวนิสต์อังกฤษนั้น ย่อมเป็นสิ่งพบเห็นได้ไม่ยากนัก เขาใช้มอร์ริสเพื่อสนับสนุนความคิดของพรรค มีคนจำนวนหนึ่งวิจารณ์ว่าหนังสือ William Morris ถือเป็นจุดต่างพร้อยอันเกิดขึ้นจากอคติของธอมป์สัน ตัวอย่างเช่น ผู้วิจารณ์นิรนามคนหนึ่งใน the Times Literary Supplement, ประกาศว่า งานเขียนชิ้นนี้มีอคติแบบมาร์กซิสต์มากเกินไป, โหยหวนเกินไป, ยาวเกินไป และอารมณ์ร้ายเกินไป หลังจากที่เขาแตกหักกับพรรคคอมมิวนิสต์ ธอมป์สันได้แก้ไขการศึกษาเกี่ยวกับมอร์ริสของเขาด้วยการทำให้ข้อเสนอมีความรัดกุมยิ่งขึ้นและลบล้างลักษณะที่ยกย่องเชิดชูสตาลินออกไป (William Morris, revised edition, 1977)

ในปี 1950 ธอมป์สันสมัครเรียนในระดับปริญญาเอกที่มหาวิทยาลัยลิตส์ ซึ่งเป็นไปได้ว่าน่าจะมาจากการกระตุ้นของ เอส.จี.เรย์โบลด์ (S.G. Raybould) หัวหน้าภาควิชาของเขาผู้ซึ่งต้องการให้ทีมผู้สอนในภาควิชามีวุฒิปริญญาเอกในฐานะส่วนหนึ่งของยุทธศาสตร์ของเขาที่ต้องการจะทำให้ภาควิชาในระยะเริ่มแรกของเขาในฐานะทางวิชาการที่สมบูรณ์ยิ่งขึ้น ธอมป์สันเสนอ "การศึกษาผู้ใหญ่ของชนชั้นแรงงาน 1840-1860" เป็นหัวข้อวิทยานิพนธ์โดยการอ้างอิงเป็นการเฉพาะถึงเมืองเวสต์ ไรดิ้ง (West Riding) ที่เขาละทิ้งมาเป็นเวลา 1 ปี เพื่อให้เป็น "ภูมิหลังและจุดกำเนิดของการก่อตัวของพรรคแรงงานอิสระใน ยอร์กเชียร์ (Yorkshire) และพัฒนาการของมันในช่วงระหว่าง 1880-1900" อย่างไม่รู้ก็ตาม ธอมป์สันไม่

เคยเรียนจบในระดับปริญญาเอก ซึ่งตัวเองเชื่อมั่นในฐานะ "เสื่อรัดแขนสำหรับคนป่วยโรคจิตที่ไร้เหตุผล" หรือถ้าพูดอย่างง่ายๆ ว่ามันเรียกเรื่องเวลาจากเขามากเกินไป เพราะเขาไม่เพียงแต่ยุ่งยากอยู่กับการสอน, การทำวิจัย และการเขียนหนังสือเกี่ยวกับมอร์ริสซึ่งเอาเวลาในชีวิตของเขาไปครึ่งหนึ่งเท่านั้น หากแต่เวลาอีกครึ่งหนึ่งของเขาก็ใช้ไปกับกิจกรรมการเมือง โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การ

เคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพ อดัมสันกลายเป็นกรรมการสันติภาพที่แฮลิแฟกซ์ (Halifax) เป็นเลขาธิการสหพันธ์องค์การสันติภาพแห่งยอร์กเชียร์ และเป็นบรรณาธิการวารสารสันติภาพแห่งภูมิภาค และเป็นสมาชิกคนหนึ่งของคณะกรรมการประจำเขตยอร์กเชียร์ ของพรรคคอมมิวนิสต์ด้วย

ในช่วงปลายทศวรรษ 1940 และต้นทศวรรษ 1950 อดัมสันยังคงตื่นตัวอย่างมากภายในพรรคคอมมิวนิสต์ ในช่วงหลายปีนั้น เขาและจอห์น ซาวิลล์ (John Saville) ได้เริ่มจัดพิมพ์วารสาร The Reasoner ออกมา จนกระทั่งถึงปี 1956 ในที่ประชุมครบรอบ 20 ปีของพรรคคอมมิวนิสต์ เมื่อนีกิตา ครุชชอฟ (Nikita Khrushchev) เปิดเผยเกี่ยวกับยุคสมัยอันชั่วร้ายของสตาลิน และการปราบปรามการลุกฮือของชาวฮังการีอย่างโหดร้ายของสตาลินได้ทำให้ประชาชนทั่วโลกตัดสินใจแยกตัวออกจากลัทธิคอมมิวนิสต์ แม้อดัมสันจะตกตะลึงอย่างมาก แต่ในเวลานั้นก็ยังคงเชื่อว่าอำนาจทางศีลธรรมของพรรคคอมมิวนิสต์อังกฤษจะสามารถต่ออายุมันได้ถ้าหากผู้นำของมันยอมรับวิกฤตการณ์นี้และปฏิบัติตามมัน ทว่าอดัมสันก็ไม่ได้รับการตอบสนองใดๆ จากพรรค ในเดือนกรกฎาคม 1956 เขาและจอห์น ซาวิลล์ ได้จัดการประชุมกันขึ้นเพื่อทำการถกเถียงทางทฤษฎี และต่อมาก็ช่วยกันจัดทำวารสาร The New Reasoner ขึ้นมา โดยหวังว่าจะเป็นพื้นที่สำหรับการอภิปรายถกเถียงเกี่ยวกับ ลัทธิสากลนิยม, สิทธิทางศีลธรรม, ความยุติธรรมต่างๆ ที่มนุษย์ได้รับ และสังคมนิยม แต่ผลของความพยายามดังกล่าวก็คือ การที่พวกเขาถูกขับออกจากพรรค และจากนั้นพวกเขาก็ได้ร่วมกับคนอื่นอีกนับหมื่นคนผู้ซึ่งทิ้งพรรคและสร้างสรรค์สิ่งเรียกว่า "ซ้ายใหม่" (New Left) ขึ้นมา เกี่ยวกับการแยกตัวออกจากพรรค อดัมสันเสนอว่าลัทธิสตาลินจะต้องถูกประณามเพราะ

การทำให้ศักยภาพในด้านศีลธรรมและการจินตนาการตกอยู่ในฐานะรองของอำนาจทางการเมืองและการบริหารเป็นสิ่งที่ผิด: การกำจัดบรรทัดฐานทางศีลธรรมออกจากดุลพินิจทางการเมืองเป็นสิ่งที่ผิด: ความหวาดกลัวต่อความคิดอิสระ, การเจตนาที่จะปลุกใจให้เกิดกระแสต่อต้านการใช้ปัญญาขึ้นในหมู่ประชาชนเป็นสิ่งที่ผิด: การสมมติหรือการอุปมาให้พลังทางชนชั้นที่ไม่มีจิตสำนึกต่างๆ กลายเป็นสิ่งที่มีลักษณะเหมือนมนุษย์แบบกลไก, การเหยียดหยามดูแลกระบวนการที่เกิดขึ้นอย่างตระหนักรู้ของความขัดแย้งทางปัญญาและทางจิตวิญญาณ, ทั้งหมดนี้ล้วนเป็นสิ่งที่ผิด

ในการแยกตัวจากพรรคของเขาเมื่อปี 1956, เช่นเดียวกับ รอดนีย์ ฮิลตัน (Rodney Hilton) และ คริสโตเฟอร์ ฮิลล์ (Christopher Hill) ไม่ได้หมายถึงการปฏิเสธสังคมนิยมหรือลัทธิมาร์กซ์ แต่หมายถึงการปฏิเสธ "ลัทธิมาร์กซ์-ลัทธิเลนิน" (Marxism-Leninism) ต่อมาอดัมสันได้นิยามความเป็นสังคมนิยมของเขาในฐานะ "นักสังคมนิยมแนวมนุษยนิยม" (socialist humanism) ซึ่งเขาเชื่อว่าเป็น

แนวคิดที่มีความตระหนักรู้อย่างมีศีลธรรมอันหนึ่งของลัทธิมาร์กซ์ที่จะปลดปล่อยมนุษย์จากการตกเป็นทาสของสิ่งต่างๆ, จากการแสวงหาผลกำไร หรือจากการตกเป็นทาสของ "ความจำเป็นทางเศรษฐกิจ" ขณะเดียวกัน ธอมป์สันก็นิยามความเป็นลัทธิมาร์กซ์ของเขาในฐานะ "ลัทธิมาร์กซ์สายมอร์ริสเซียน" (Morrisian-Marxism) ซึ่งหมายถึงลัทธิมาร์กซ์ที่ถูกเปลี่ยนรูปโดยความหมกมุ่นครุ่นคิด และคุณค่าที่ปรากฏอยู่ในงานของวิลเลียม มอร์ริส อันที่จริง การแยกตัวออกจากพรรคของเขาไม่ได้หมายถึงการแยกตัวออกจากลัทธิคอมมิวนิสต์ในฐานะที่เป็นขบวนการๆ หนึ่ง และเขาก็นิยามตัวเองในในฐานะ "คอมมิวนิสต์ที่มีเสรีภาพทางความคิดและประชาธิปไตย"

ในปี 1959 The New Reasoner ได้ถูกผสมผสานรวมตัวกันกับวารสาร Universities and Left Review เพื่อสถาปนาวารสาร The New Left Review ขึ้นมา ธอมป์สันเขียนบทความและบทวิจารณ์สั้นๆ จำนวนหนึ่งให้กับวารสาร, แต่หลังจากการแต่งตั้งให้ เพอร์รี แอนเดอร์สัน (Perry Anderson) เป็นบรรณาธิการ เขาก็ถูกขับออกจากกองบรรณาธิการ ในบทความเรื่อง "Outside the Whale" (1960) ธอมป์สันแสดงความโกรธของเขาต่อสมมติฐานที่มีร่วมกันในหมู่ผู้ที่เขียนบทความให้กับ The New Left Review ที่ว่า ความพยายามทางการเมืองของชนชั้นกลางและชนชั้นผู้ใช้แรงงานนั้นเป็นสิ่งที่อ่อนแอ ชนชั้นกลางและชนชั้นผู้ใช้แรงงานเหล่านี้จำเป็นต้องมีกลุ่มปัญญาชนมาร์กซิสต์อย่างพวกเขาเพื่อปลุกเร้าให้การแสดงพลังทางการเมืองของชนชั้นกลางและชนชั้นผู้ใช้แรงงานสมบูรณ์เสียงดังและคงทนถาวร ธอมป์สันเสนอว่ามุมมองเช่นนี้ ไม่เพียงยโสโอหัง หากแต่ยังผิดพลาดด้วย ชนชั้นกลางและชนชั้นผู้ใช้แรงงานคุ่นเคย กับความคิดของมาร์กซ์เป็นอย่างดี และพวกเขาก็ได้แสดงให้เห็นในอดีตแล้วว่า พวกเขาสามารถที่จะก่อให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอย่างราดิกัลได้ สังคมนิยมในอังกฤษ "ถูกเจาะเป็นโพรงพรุน" จนหมดแล้วโดยการเคลื่อนไหวของชนชั้นผู้ใช้แรงงาน และไม่ได้เรียกร้องต้องการทฤษฎีสำหรับการเปลี่ยนแปลง ธอมป์สันกล่าวว่า "สังคมนิยม, ณ จุดของการเปลี่ยนผ่านที่ปฏิวัติ ต้องเติบโตขึ้นจากความแข็งแกร่งที่มีอยู่แล้ว ไม่มีใครสามารถกำหนดแนวความคิดมนุษยธรรมนิยมแบบสังคมนิยม (socialist humanitarianism) "ได้จากข้างบน" ต่อมาธอมป์สันได้เขียน The Making of the English Working Class (1963) หนังสือที่จะทำให้ชื่อของเขาเป็นที่รู้จักของประชาชนทั่วโลก และเป็นหนังสือที่จำเป็นอย่างยิ่งสำหรับผู้สนใจประวัติศาสตร์อังกฤษในศตวรรษที่ 18 และต้นศตวรรษที่ 19 และยังคงเป็นแรงบันดาลใจให้แก่นักประวัติศาสตร์ด้านแรงงาน, นักประวัติศาสตร์เฟมินิสต์ (feminist), นักทฤษฎีวิวัฒนาการ, นักมานุษยวิทยา และนักสังคมวิทยา

ในปี 1965 อดัมป์สันเข้าไปกุมทิศทางของศูนย์การศึกษาประวัติศาสตร์สังคม (the Centre for the Study of Social History) ที่มหาวิทยาลัยวอร์วิก (University of Warwick) ที่ซึ่งเขาจะกลายเป็นนักประวัติศาสตร์ด้านแรงงานที่ต่อมาจะเป็นที่รู้จักดีที่สุดในฐานะ "ประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง" และผู้ก่อตั้ง "ประวัติศาสตร์สังคมใหม่" เพราะนอกจากอดัมป์สันจะทุ่มพลังงานจำนวนมากไปกับการช่วยให้นักศึกษาของเขาได้เห็นว่าการเขียนประวัติศาสตร์เป็น "สิ่งที่สำคัญยิ่งต่อสุขภาพที่ดีของสังคม" แล้ว เขายังได้ขยายการศึกษาค้นคว้าเข้าไปในประวัติศาสตร์อังกฤษในศตวรรษที่ 18 ด้วยผลจากการวิจัยนี้ นำไปสู่การตีพิมพ์หนังสือเล่มสำคัญชิ้นถัดมา นั่นคือ Whigs and Hunters: the Origin of the Black Act (1975) อย่างไรก็ตาม เขาไม่เคยเฉื่อยชาทางการเมือง เพราะในปี 1966-1967 เขาและนักสังคมนิยมคนอื่นๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่ง เรย์มอนด์ วิลเลียมส์ (Raymond William) และ สจิวต์ ฮอลล์ (Stuart Hall) ได้ร่วมกันเขียนงานที่ในเวลาต่อมาจะมีชื่อว่า May Day Manifesto 1968 ซึ่งตั้งใจให้เป็นการท้าทายของนักสังคมนิยมต่อกลุ่มพลังฝ่ายขวาของรัฐบาลพรรคแรงงานของวิลสัน ในปี 1970 อดัมป์สันเข้าไปเกี่ยวข้องในการต่อสู้ทางการเมืองภายในมหาวิทยาลัยวอร์วิก ซึ่งเปิดโปงกิจกรรมต่างๆ ของผู้บริหารมหาวิทยาลัยที่เขาถือว่าเป็นการคุกคามทั้งเสรีภาพทางวิชาการและเสรีภาพของพลเมือง

ในช่วงกลางทศวรรษ 1970 อดัมป์สันที่มหาวิทยาลัยวอร์วิก (University of Warwick) เพื่อทำงานเต็มเวลา เขาเล่าว่า งานที่ศูนย์การศึกษาประวัติศาสตร์สังคมนั้นดีและมีประโยชน์มาก แต่มันทำให้เขาเขียนงานไม่เสร็จ เขารู้สึกว่าเขา "เป็นนักเขียนมากกว่าเป็นครู" อดัมป์สันย้ายไปอาศัยอยู่ในแถบชนบทของเมืองวูสเตอร์เชอร์ (Worcestershire) ทำงานอยู่ที่นั่นในฐานะนักวิชาการและนักเขียนอิสระ, ปัญญาชนสาธารณะ, วิทยากรวิจารณ์รัฐบาล และเข้าไปเกี่ยวข้องกับกิจกรรมการเมืองต่างๆ รวมทั้งการเคลื่อนไหวของขบวนการแรงงานด้วย ในช่วงสองทศวรรษสุดท้าย จากการที่องค์การนาโต้ (NATO) ตัดสินใจที่จะใช้ซีปนาวูธ Cruise และ Pershing II ในอังกฤษและทั่วยุโรปตะวันตกในช่วงปลายปี 1979 อดัมป์สันได้หันไปอุทิศพลังงานจำนวนมากให้กับการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพและการต่อต้านอาวุธนิวเคลียร์ เขากลายเป็นผู้นำในการก่อตั้งและการเคลื่อนไหวของ END (European Nuclear Disarmament) และเชื่อมโยงกิจกรรมดังกล่าวเข้ากับความขัดแย้งในสหภาพโซเวียตและรัฐคอมมิวนิสต์แห่งยุโรปตะวันออก โครงการสุดท้ายนี้ สะท้อนให้เห็นความเกลียดชังของอดัมป์สันที่มีต่อสงครามเย็นและการแบ่งแยกยุโรปออกจากกันอย่างชัดเจน END ดึงดูดความสนใจและการสนับสนุนจากผู้คนนับล้าน ซึ่งแม้ว่าจะไม่ประสบความสำเร็จในการต่อต้านการใช้ซีปนาวูธก็ตาม แต่ก็สามารถ

บ่อนเซาะอำนาจรัฐทั้งในตะวันตกและตะวันออกได้อย่างมาก และการบรรลุผลนี้ก็มีพื้นฐานอยู่บนการเคลื่อนไหวมวลชนจากเบื้องล่างด้วย กล่าวได้ว่าการทุ่มเททั้งเวลาและพลังงานชีวิตให้กับ END ของธอมป์สันในช่วงระหว่างปี 1980 และ 1985 นั้น ทำให้สุขภาพของเขาทรุดโทรมลงอย่างมาก แต่กระนั้นภายหลังปี 1985 เขาก็หวนกลับมาทำวิจัยและเขียนงานด้านประวัติศาสตร์อีกครั้ง ในช่วง 2 ทศวรรษสุดท้ายนี้ ธอมป์สันเขียนบทความจำนวนมากและหนังสือเล่มหลักๆ อีกจำนวนหนึ่ง เช่น งานเขียนที่วิพากษ์วิจารณ์ลัทธิมาร์กซสายโครงสร้างนิยม (structuralist-Marxism) อย่าง The Poverty of Theory, หนังสือรวมบทความเกี่ยวกับอังกฤษในศตวรรษที่ 18 ที่รอคอยกันมานานอย่าง Customs in Common และงานเขียนอีกชิ้นคือ Witness against the Beast: William Blake and the Moral Law ที่ศึกษาเกี่ยวกับ วิลเลียม เบลก (William Blake) และกวีโรแมนติก เป็นต้น

ธอมป์สันเสียชีวิตในวันที่ 28 สิงหาคม 1993 กล่าวได้ว่า ตลอดชีวิตของเขา ธอมป์สันพยายามที่จะทำให้เกิดความสนใจในประเด็นปัญหาทางสังคมและการเมือง เช่น การเพิ่มจำนวนมากขึ้นอย่างรวดเร็วของอาวุธนิวเคลียร์, จักรพรรดินิยมโซเวียตและอเมริกา, ความพยายามที่จะบ่อนทำลายสิทธิตามระบอบประชาธิปไตย, การสังเกตการณ์เหล่านี้ล้วนพันอยู่กับการต่อสู้ของฝ่ายซ้ายและการทำลายสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ ในประเด็นเหล่านี้, เช่นเดียวกับในงานเขียนทั้งหมดของธอมป์สัน, เราจะมองเห็นความเชื่อของเขาที่ว่า ประวัติศาสตร์สามารถกระตุ้นให้เกิดการกระทำทางการเมืองได้ ซึ่งเป็นความเชื่อที่ธอมป์สันก็ดำเนินชีวิตตามมันไปด้วยตัวของเขาเอง

การปฏิวัติทางประวัติศาสตร์ของ อี.พี.ธอมป์สัน

อย่างไรก็ตาม หากกล่าวถึงเฉพาะ The Making of the English Working Class, งานศึกษาเกี่ยวกับศตวรรษที่ 18 และบทความในด้านทฤษฎีและประวัติศาสตร์นิพนธ์ของเขาแล้ว เป็นที่แน่ชัดว่า งานเหล่านี้ล้วนแล้วแต่ถูกเขียนขึ้นจากแง่มุมของทฤษฎีชนชั้นกำหนด (class determination) ของกลุ่มนักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์อังกฤษ (The British Marxist Historians) ทั้งสิ้น ขณะทำงานเขียนด้านประวัติศาสตร์ของธอมป์สันเองนั้นก็มิใช่น้อยประการอย่างมากทั้งต่อการศึกษาประวัติศาสตร์อังกฤษเป็นการเฉพาะและต่อการศึกษาประวัติศาสตร์สังคมโดยทั่วไปด้วย The Making of the English Working Class มีผลสะท้อนอย่างสำคัญต่อการประกอบสร้างประวัติศาสตร์สังคมของการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้นมาใหม่ และ (เช่นเดียวกับงานเขียนของอิลิค ฮอบสบอว์ม [Eric Hobsbawm] ซึ่งเป็นนักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์อังกฤษรุ่นเดียวกับเขา) มันได้เปลี่ยนแปลงขนบในการเขียนประวัติศาสตร์แรงงานไปจนแทบจะสิ้นเชิง ขณะที่การศึกษาศตวรรษที่ 18 ของธอมป์สันที่เริ่มต้นด้วย

การอ้างถึงการตีความใหม่เกี่ยวกับประวัติศาสตร์และสังคมอังกฤษในยุคสมัยนี้ ก็มีคุณูปการต่อการหันกลับไปทบทวนถึงช่วงเวลาที่เกี่ยวข้องว่ายุคแห่ง "ความมั่นคงและความเป็นระเบียบ" ในช่วงระหว่างภายหลังการปฏิวัติในศตวรรษที่ 17 จนถึงช่วงก่อนหน้าที่จะเกิดการปฏิวัติอุตสาหกรรมขึ้น อันที่จริงแล้ว ธอมป์สันไม่เพียงแต่สร้างคุณูปการสำคัญต่อการศึกษาประวัติศาสตร์เท่านั้น หากแต่เขายังเผชิญหน้าอย่างตรงไปตรงมากับปัญหาเกี่ยวกับชนชั้น (class) ทั้งในแง่ทฤษฎีและในแง่ประวัติศาสตร์, การก่อตัวของชนชั้น, การต่อสู้และจิตสำนึกทางชนชั้น และศึกษาค้นคว้าอย่างจริงจังเพื่อสร้างแนวทางใหม่ที่ข้ามพ้นไปจากตัวแบบที่ว่าด้วยฐานกำหนดโครงสร้างส่วนบน (base-superstructure model) ในความคิดมาร์กซิสต์อีกด้วย

ใน *Thinking About History* ซาราห์ มาซา (Sarah Maza) เสนอว่า ในการเขียนประวัติศาสตร์สังคมที่ผ่านมา คำว่า "social" ใน social history สามารถอ้างอิงไปถึง "ส่วนทั้งหมดของสังคม" (the whole of society) ได้ แต่สำหรับนักประวัติศาสตร์และนักเคลื่อนไหวทางสังคมในศตวรรษที่ 20 แล้ว คำว่า "social" หมายถึง "ชนชั้นแรงงาน" (the working class) ความหมายของคำว่า "social" เช่นนี้เป็นมรดกที่ตกทอดมาจากศตวรรษที่ 19 เมื่อนักปฏิรูปในยุโรปและอเมริกาได้แสดงความคิดเห็นเกี่ยวกับสิ่งที่พวกเขาเรียกว่า "คำถามทางสังคม" ที่พวกเขาหมายถึงผลสะท้อนแบบทำลายล้างของการปฏิวัติอุตสาหกรรมที่มีต่อชีวิตของเหล่าคนงาน ในทศวรรษ 1830 และ 1840 นักสังเกตการณ์ที่เป็นชนชั้นกลางได้เขียนเปิดโปงเกี่ยวกับความเสื่อมทรามของชีวิตคนงานในเมืองในยุคร่วมสมัยซึ่งเป็นผลลัพธ์จาก การริเริ่มนำเอาเครื่องจักรและเทคโนโลยีแบบใหม่เข้ามาและการปฏิบัติในด้านแรงงานอย่างขูดรีดขูดเนื้อที่เครื่องจักรและเทคโนโลยีเหล่านี้นำมาพามาให้กับคนงาน ดังที่ปรากฏใน *The Condition of the Working Class in England* อันโด่งดังของ เฟรดริค เองเกล (Friedrich Engels) เป็นเพื่อนสนิทของ คาร์ล มาร์กซ (Karl Marx) พัฒนาการของขบวนการชนชั้นแรงงานยุโรปแห่งศตวรรษที่ 19 ได้สร้างแรงบันดาลใจให้แก่นักประวัติศาสตร์ด้านแรงงานรุ่นแรกๆ ที่ตื่นตัวในหลายทศวรรษทั้งก่อนและหลังปี 1900 ซึ่งสำหรับพวกเขาแล้ว การเขียนประวัติศาสตร์ไม่ใช่แค่การเขียนถึงสิ่งที่กระบวนการทำให้กลายเป็นอุตสาหกรรม (industrialization) กระทำต่อคนงานเท่านั้น หากแต่ต้องเขียนถึงสิ่งที่คนงานกระทำการตอบโต้ต่อมันด้วย เช่น การจัดองค์กร, การประท้วง, การโจมตีเรือถอน และการก้าวไปเป็นหัวหอกของการปฏิวัติ เป็นต้น ทว่าในช่วงเวลานั้น นักประวัติศาสตร์ทั้งในอังกฤษ เยอรมัน และฝรั่งเศส มักจะไม่ใช่นักวิชาการ แต่เป็นนักหนังสือพิมพ์ นักเขียน หรือไม่ก็นักการเมืองที่ใกล้ชิดกับขบวนการแรงงาน, นักสังคมนิยมที่ตื่นตัว และบางครั้งก็สมาชิกของสหภาพ

แรงงาน ดังนั้น มุมมองของพวกเขาจึงเป็นมุมมองของคนในและมีความเห็นอกเห็นใจอย่างมากต่อกลุ่มคนที่พวกเขาศึกษา

ประวัติศาสตร์แรงงานในยุคแรกๆ เป็นประวัติศาสตร์สังคมที่มีการเมืองเป็นฉากหลังซึ่งมักจะมีข้อบกพร่องมากมาย อีริค ฮอบสบอว์ม (Eric Hobsbawm) นักประวัติศาสตร์ฝ่ายซ้ายชาวอังกฤษผู้มีชื่อเสียงเคยชี้ว่า ประวัติศาสตร์ขบวนการแรงงานแบบจารีตส่วนใหญ่ "ค่อนข้างจะยึดติดคัมภีร์ (orthodox) ทั้งในเชิงวิธีวิทยาและในเชิงเทคนิค" ซึ่งคล้ายคลึงอย่างมากกับประวัติศาสตร์การเมืองแนวเก่าในแง่ที่มันมักจะให้ความสำคัญเป็นอันดับต้นๆ ต่อกิจกรรมของผู้นำแทนที่จะเป็นประสบการณ์ของผู้ใช้แรงงานที่เป็นคนธรรมดาสามัญ และมักจะตกอยู่ภายใต้การให้คำอธิบายอันไร้ที่สิ้นสุดเกี่ยวกับการต่อสู้กันของกลุ่มย่อยต่างๆ ภายในขบวนการแรงงาน แบบฉบับของประวัติศาสตร์สังคมในเชิงประวัติศาสตร์แรงงานแบบคลาสสิกเช่นนี้มักจะสันนิษฐานล่วงหน้าถึงการมองโลกแบบมีลำดับชั้น (hierachichal) ของคนยากจนผู้ใช้แรงงานในแง่ที่สมาชิกสหภาพที่เป็นผู้ชายเป็นบุคคลที่มีบทบาทสำคัญ ประวัติศาสตร์แรงงานแบบคลาสสิกที่ส่วนใหญ่แล้วถูกเขียนขึ้นในช่วงทศวรรษแรกและกลางของศตวรรษที่ 20 แสดงให้เห็นถึงความพยายามของผู้ใช้แรงงานที่เป็นผู้ชาย (แทบจะไม่เคยมีผู้หญิง) ที่ทำการต่อสู้แบบรวมหมู่ในพื้นที่ทางการเมือง ดังเช่นที่มันถูกนำเสนอในรูปแบบแรกเริ่มของ "ประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง" (history from below) ในแง่ที่การต่อสู้ต่างๆ ในอดีตได้มอบเรื่องเล่าที่เป็นต้นกำเนิดให้แก่ขนบความคิดแบบราดิคัลและก้าวหน้าในยุคต่อมา

ซาราห์ มาซา เสนอว่าด้วยภูมิหลังดังกล่าวนี้เองที่ทำให้ The Making of the English Working Class มีความแปลกใหม่อย่างราดิคัลและมีผลสะท้อนอย่างมากมายมหาศาล ขณะที่ธอมป์สันก็กลายเป็น "นักประวัติศาสตร์ที่ถูกอ้างถึงอย่างกว้างขวางที่สุดในโลกของศตวรรษที่ 20" ประวัติศาสตร์อันยาวนานราวกับมหากาพย์เกี่ยวกับผลสะท้อนของระบบทุนนิยมระยะแรกที่มีต่อสามัญชนอังกฤษในช่วงระหว่างประมาณทศวรรษ 1780 และ 1830 ของธอมป์สันเล่มนี้ ถือว่าเป็นการเขียนกฎ/กติกา (rule) ใหม่ให้ทั้งสำหรับการเขียนประวัติศาสตร์แรงงานและสำหรับการเขียนประวัติศาสตร์สังคม ในโลกภาษาอังกฤษนั้น The Making ปรากฏจากซึ่งข้อสงสัยใดๆ ว่าเป็นงานเขียนที่ถูกอ่านอย่างกว้างขวางที่สุด และมักจะถูกอ้างอิงโดยเหล่านักประวัติศาสตร์อาชีพมากที่สุดในครึ่งที่สองของศตวรรษที่ 20

ใน The Making ธอมป์สันแบ่งปันจารีตทางภูมิปัญญาาร่วมกันกับนักประวัติศาสตร์มาร์กซิสต์คนอื่นๆ ในโครงการสำคัญที่เกี่ยวกับการอธิบายและพิสูจน์ด้วยเอกสารเกี่ยวกับผลกระทบของระบบ

ทุนนิยมที่มีต่อชีวิตของคนยากจน แต่ขณะที่ประวัติศาสตร์แบบมาร์กซิสต์ฉบับมาตรฐานมักจะโฟกัสไปที่ชัยชนะและความล้มเหลวของขบวนการแรงงาน The Making สนใจเกี่ยวกับการจัดองค์กรของคนงานเพียงเล็กน้อยเท่านั้น ขณะที่มาร์กซิสต์อ้างว่าการศึกษาของพวกเขาเคร่งครัดเป็น "วิทยาศาสตร์" The Making ของธอมป์สันแทบจะไม่มีตารางแสดงตัวเลข แต่โฟกัสไปที่ "ประสบการณ์เชิงอัตวิสัย" (subjective experience) ของตัวละครเอกของมันแทน The Making ไม่ได้เกี่ยวข้องเป็นการเฉพาะกับประชาชนผู้มักจะถูกมองว่าเป็นเหยื่อของกระบวนการทำให้กลายเป็นอุตสาหกรรม (industrialization) หรือ คนงานในโรงงานเท่านั้น หากแต่มันแสดงให้เห็นถึงผลสะท้อนของระบบทุนนิยมยุคต้นที่มีต่อคนงานแบบดั้งเดิม (traditional workers) ของประเทศอังกฤษแทน ไม่ว่าจะเป็นช่างทอผ้า, ช่างทำรองเท้า, ช่างตีเหล็ก, และช่างฝีมืออื่นๆ ผู้ซึ่งแบบแผนการทำงานและวิถีชีวิตของพวกเขาถูกชี้ชะตาโดยการเปลี่ยนไปใช้เครื่องจักร (mechanization) และการแข่งขันจากพวกแรงงานไร้ทักษะราคาถูก ธอมป์สันเสนอว่า แรงบีบบังคับกดดันที่คนงานดั้งเดิม (traditional workers) เหล่านี้ได้รับ เป็นแรงกดดันทางวัฒนธรรมมากพอๆ กับแรงกดดันทางเศรษฐกิจ มันทำให้คนงานต้องสูญเสียการควบคุมเวลาของพวกเขา เช่น แทนที่จะได้ทำงานอย่างเข้มข้นตามภาระงานเฉพาะอย่าง, ตีมีสังสรรค์ในวันอาทิตย์ และหยุดพักตลอดทั้งวันเพื่อให้เกียรติแก่ "นักบุญวันจันทร์" (Saint Monday) พวกเขากลับต้องตกอยู่ภายใต้ "วินัยในการทำงาน" (work discipline) สมัยใหม่ (ต้องอดทนต่อสู้อยู่ภายใต้กระบวนการผลิตที่มีระเบียบกฎเกณฑ์ที่เที่ยงตรง) ขณะที่ลูกๆ ของคนยากจนก็ต้องทำงานหนักอยู่แทบจะตลอดเวลา แตกต่างจากที่แต่ก่อนพวกเขาเคยทำงานแต่เฉพาะที่บ้านภายใต้การควบคุมดูแลของครอบครัว, เด็กหนุ่มสาวถูกผลักเข้าสู่โรงงานและเหมืองที่ซึ่งเสี่ยงต่อการถูกขูดรีดที่สูงขึ้นมากๆ ธอมป์สันกล่าวว่า "ประสบการณ์เกี่ยวกับความทุกข์ยากเช่นนี้ จู่โจมเข้าหาคนงานในรูปแบบต่างๆ นานานับร้อยนับพัน" เช่น คนงานตามไร่นาท่งกว้างสูญเสียสิทธิร่วม (common rights) และเค้าเงื่อนเดิมของความคิดประชาธิปไตยแบบชาวบ้าน, นายช่างสูญเสียสถานะความเป็นช่างฝีมือของเขา, ช่างทอผ้าสูญเสียการดำรงชีวิตและความเป็นอิสระ, เด็กๆ สูญเสียงานและการเล่นที่บ้าน, คนงานจำนวนมากผู้ซึ่งแม้ว่าจะได้รับการปรับปรุงรายได้ให้ดีขึ้น แต่ก็ต้องสูญเสียความมั่นคง เวลาว่าง และการเสื่อมลงของสภาพแวดล้อมทางธรรมชาติ จากประสบการณ์เหล่านี้เองที่ "จิตสำนึกทางชนชั้น" (class consciousness) ซึ่งหมายถึงการตระหนักรู้ถึงการถูกขูดรีดร่วมกัน ได้เกิดขึ้น

แม้ว่า The Making จะไม่ใช่หนังสือที่อ่านง่ายในวันนี้ ด้วยความหนาถึง 800 กว่าหน้าและจัดวางหัวข้อแบบไม่ตั้งใจนัก มันถูกถือว่าเป็นหนังสือที่ให้ภูมิหลังอันลึกไกลเกี่ยวกับประวัติศาสตร์อังกฤษ

The Making กลายเป็นมาตรฐานโลกสำหรับสิ่งที่เรารู้จักในฐานะ “ประวัติศาสตร์สังคมใหม่” (new social history) และมรดกสองประการของมันก็เป็นสิ่งที่สำคัญอย่างยิ่งต่อการเขียนประวัติศาสตร์ มรดกประการแรกคือ The Making หมกมุ่นครุ่นคิดอยู่กับคนงานผู้ซึ่งไม่ได้อยู่แถวหน้าขององค์กร แรงงานและเป็นผู้ซึ่งสร้างข้อเรียกร้องทางการเมืองที่เฉพาะเจาะจงขึ้น "ชนชั้นแรงงาน" ของธอมป์สัน หมายรวมไปถึงคนจนทุกๆ ประเภท คนชายขอบ คนไร้สิทธิไร้เสียง และคนเหล่านี้ก็คือผู้คนที่อยู่ใน “ด้านที่สาบสูญ” ของประวัติศาสตร์, มรดกประการที่สองคือ ธอมป์สันยืนยันว่า “ชนชั้น” และ “จิตสำนึกทางชนชั้น” ไม่ใช่แนวคิดนามธรรมทางสังคมวิทยาที่อนุมานเอาจากทฤษฎีหรือตัวเลข แต่เป็นประสบการณ์และความสัมพันธ์เฉพาะที่จำเป็นจะต้องอธิบายในพื้นที่และเวลาที่เฉพาะเจาะจง เช่น จิตสำนึกทางชนชั้นจะปรากฏขึ้นในหมู่คนงานในอุตสาหกรรมสิ่งทอผู้ซึ่งทำใบหน้าของพวกเขา ด้วยสีด้าและเคลื่อนขบวนออกไปยามค่ำคืนเพื่อทำลายโรงงานที่หันไปใช้เครื่องจักรแบบใหม่ให้พังเป็นเสี่ยงๆ หรือไม่ก็ปรากฏขึ้นในหมู่ผู้คนเรือนหมื่นผู้ซึ่งมาชุมนุมกันเพื่อฟัง โจแอนนา เซาท์คอต (Joanna Southcott) ผู้วิเศษที่เชื่อว่าพระเยซูจะลงมาจุติอีกครั้ง (millenarian prophetess) ซึ่งกล่าวถึงความ โกรธกริ้วของพระเจ้าที่มีต่อชนชั้นนำนายเงินผู้ “ส่ำสอน มั่วโลกีย์ ไม่นับถือพระเจ้า”

นอกจากนี้ ซาร่าห์ มาซา ยังเสนอด้วยว่า ประเด็นต่างๆ ที่ดูเหมือนว่าชัดเจนต่อเราแล้วในปัจจุบันนี้ ถือเป็นประจักษ์พยานถึงความสำเร็จของธอมป์สันและนักประวัติศาสตร์ที่ทำงานคล้ายกับเขาในการขยายคำนิยามให้กับเหล่า “ผู้กระทำ” (actors) ของประวัติศาสตร์ และสิ่งที่มันหมายมุ่งที่จะสร้างข้อเรียกร้องทางการเมือง ด้วยความที่มนุษย์จำนวนมากในอดีตไม่มีการศึกษาหรือแหล่งทรัพยากรทางวัตถุ จึงไม่มีวิธีหรือแนวทางในการบันทึกความฝันหรือความไม่พอใจของพวกเขา แต่เรื่องราวของพวกเขา ไม่ว่าจะเป็นการแสดงท่าทางโกรธเคืองของพวกเขา หรือความเชื่ออันน่าฉงนสนเท่ห์ของพวกเขา ไม่ควรจะถูกกล่าวถึงหรือถูกพิจารณาอย่างจริงจังกระนั้นหรือ? งานเขียนของธอมป์สันช่วยเปิดประตูหรือทำให้การพัฒนาคำนิยามของผู้ซึ่งควรจะถูกถือว่าเป็นส่วนหนึ่งของ "ชนชั้นแรงงาน" สามารถเป็นไปได้และด้วยขอบเขตของความเป็นประวัติศาสตร์สังคมของมัน แต่กระนั้น ธอมป์สันก็อุทิศความสนใจอย่างจริงจังให้กับเงื่อนไขทางวัตถุและชีวิตประจำวันด้วย เช่น เขาเสนอว่า คนงานถูกทำให้มีความคิดแบบถึงราก (radicalize) ในยุคสมัยนี้เนื่องจากวิธีการบีบคั้นกดขี่ต่างๆ ของทุนนิยมยุคแรกนั้น ไม่เพียงกระทบต่อรายได้ของพวกเขาเท่านั้น แต่ยังมีผลกระทบต่อชีวิตภายในครอบครัวของพวกเขา, แบบแผนการทำงานและการพักผ่อนหย่อนใจของพวกเขา, ความเชื่อทางศาสนาของพวกเขา, วิธีในเชิงขนบธรรมเนียมประเพณีในการกระทำสิ่งต่างๆ ของพวกเขาด้วย

คุณูปการทางทฤษฎีและประวัติศาสตร์นิพนธ์ของ อี.พี.ธอมป์สัน

การทำงานด้านประวัติศาสตร์ของธอมป์สันได้สร้างคุณูปการที่สำคัญอย่างน้อย 3 ประการ นั่นคือ (1) ธอมป์สันพยายามแก้ปัญหาทางทฤษฎีอันหนึ่ง นั่นคือ เขาพยายามที่จะก้าวข้ามความคิดเกี่ยวกับชนชั้นในแง่เศรษฐกิจที่คับแคบ และพยายามจัดการกับปัญหาเกี่ยวกับฐานเศรษฐกิจกำหนดโครงสร้างส่วนบน (base-superstructure) ที่รับทวนลัทธิมาร์กซ์ (Marxism) มาตั้งแต่จุดเริ่มต้น นั่นคือ การที่ลัทธิมาร์กซ์มักหมกมุ่นอยู่กับแนวความคิดเรื่อง "องค์รวมทางสังคม" (the social totality) ที่ตั้งอยู่บนความสัมพันธ์ระหว่างฐานเศรษฐกิจ (base) และโครงสร้างส่วนบน (superstructure) มาอย่างยาวนาน ในแง่ที่มองว่าฐานเศรษฐกิจซึ่งหมายถึงมิติทางเศรษฐกิจหรือมิติทางเทคโนโลยีมีฐานะเป็นตัวกำหนดโครงสร้างส่วนบน (superstructure) ซึ่งหมายถึงมิติทางการเมือง กฎหมาย วัฒนธรรม และอุดมการณ์ ซึ่งนักวิเคราะห์สังคมเรียกตัวแบบนี้ว่า "ลัทธิเศรษฐกิจกำหนด" (the economic determinism) โดยธอมป์สันตระหนักถึงความโน้มเอียงนี้เป็นอย่างดี จึงตั้งใจที่จะพัฒนา "ประวัติศาสตร์นิพนธ์แบบมาร์กซิสต์" (Marxist Historiography) ให้ห่างไกลออกไปจาก "ลัทธิเศรษฐกิจกำหนด" และพยายามที่จะประกอบสร้างการวิเคราะห์แนวมาร์กซิสต์ขึ้นมาใหม่

(2) นอกจากธอมป์สันจะพยายามแก้ปัญหาทางทฤษฎีของลัทธิมาร์กซ์ด้วยการพยายามเอาชนะ "ลัทธิเศรษฐกิจกำหนดของตัวแบบฐานกำหนดโครงสร้างส่วนบน" (the economic determinism of base-superstructure model) แล้ว ธอมป์สันยังพยายามที่จะแก้ไขปัญหาซึ่งเป็นที่ถกเถียงกันมายาวนานในการเขียนประวัติศาสตร์ของลัทธิมาร์กซ์ด้วย นั่นคือประเด็นที่เกี่ยวข้องกับจุดกำเนิด พัฒนาการ และการขยายตัวของทุนนิยม โดยเฉพาะอย่างยิ่ง ข้อถกเถียงเกี่ยวกับการเปลี่ยนผ่านจากระบบฟิวดัลไปสู่อะบบทุนนิยม (the transition feudalism to capitalism) ซึ่งสามารถเห็นได้อย่างชัดเจนใน The Making of the English Working Class ของเขา และ (3) ธอมป์สันได้พัฒนาวิธีการศึกษาประวัติศาสตร์ที่เรียกว่า "แนวการวิเคราะห์การต่อสู้ทางชนชั้น" (class-struggle analysis) ซึ่งไม่ใช่อันเดียวกันกับการวิเคราะห์เชิงชนชั้น (class analysis) ขึ้นมาด้วย เนื่องจากโดยพื้นฐานแล้ว ธอมป์สันเข้าสู่การศึกษาด้วยข้อเสนอแบบนักวัตถุนิยม (materialist) เช่นเดียวกับแนวคิดที่ปรากฏทั้งในบทนำหนังสือ A Contribution to the Critique of Political Economy และใน Communist Manifesto ของมาร์กซ์ที่กล่าวว่า "ประวัติศาสตร์ของสังคมทั้งหมดที่ดำรงอยู่มาจนกระทั่งบัดนี้ เป็นประวัติศาสตร์การต่อสู้ทางชนชั้น"

สิ่งที่เกี่ยวข้องอย่างใกล้ชิดกับ "การวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ในเชิงการต่อสู้ทางชนชั้น" (class-

struggle analysis of history) ก็คือการที่ธอมป์สันได้พัฒนาการของมุมมองทางประวัติศาสตร์ชนิดหนึ่งขึ้นมา นั่นคือ "ประวัติศาสตร์จากเบื้องล่าง" (history from below) หรือหากอ้างอิงในงานเขียนของเขาเป็นการเฉพาะก็คือ "ประวัติศาสตร์จากล่างขึ้นบน" (history from bottom up) ในฐานะมุมมองทางประวัติศาสตร์ที่ตรงกันข้ามกับการเขียนประวัติศาสตร์จากมุมมองของชนชั้นนำหรือชนชั้นปกครอง ดังจะให้เห็นโดยละเอียดว่า ธอมป์สันได้ศึกษาวิเคราะห์อย่างจริงจังเกี่ยวกับประสบการณ์ การกระทำ และการต่อสู้ทางประวัติศาสตร์ของ "ชนชั้นล่าง", การเปิดเผยอดีตที่ถูกสร้างขึ้นโดยชนชั้นล่าง แต่ไม่ได้ถูกเขียนโดยชนชั้นล่าง ไม่ว่าจะเป็น "สามัญชน" (common people) หรือชนชั้นผู้ใช้แรงงาน (the working class) จะเห็นได้ว่า ธอมป์สันเป็นนักประวัติศาสตร์ที่สร้างคุณูปการที่กว้างขวางมากทั้งต่อประวัติศาสตร์และทฤษฎีทางสังคม นอกจากนี้ ผลจากความพยายามของเขาที่จะก้าวข้ามไปให้พ้น "ลัทธิเศรษฐกิจกำหนด" และสำรวจศึกษา "การเปลี่ยนผ่านไปสู่สังคมทุนนิยม" ธอมป์สันก็ได้ยกระดับฐานะของลัทธิมาร์กซ์ให้กลายเป็น "ทฤษฎีว่าด้วยชนชั้นเป็นปัจจัยกำหนด" (theory of class determination) ขึ้นมาด้วย โดยข้อเสนอใจกลางของทฤษฎีนี้คือ การต่อสู้ทางชนชั้นเป็นความสำคัญใจกลางของกระบวนการทางประวัติศาสตร์ อาจกล่าวได้ว่า การค่อยๆ เผยให้เห็นทฤษฎีของเขาผ่านการทำงานทางประวัติศาสตร์ของธอมป์สัน มีคุณูปการอย่างมหาศาลต่อพัฒนาการของการตีความแบบลัทธิมาร์กซ์มากกว่างานเขียนเกี่ยวกับ "วัตถุนิยมประวัติศาสตร์และวัตถุนิยมวิภาษวิธี" (dialectical and historical materialism) ที่มีอยู่มากมายดาษดื่น"

5. สรุปผลการวิจัย

ชีลา โรว์บอธัม (Sheila Rowbotham) พูดถึงธอมป์สันในวันที่เขาจากไปว่า ธอมป์สันเป็น "นักคิดที่ยิ่งใหญ่มากคนหนึ่งในยุคสมัยของเรา" และแม้ว่าใน Arguments Within English Marxism (1980) เพอร์รี แอนเดอร์สัน จะไม่เห็นด้วยกับธอมป์สันในหลายๆ เรื่อง อีกทั้งยังเป็นคู่ถกเถียงโต้แย้งที่สำคัญของธอมป์สันนานหลายปีด้วยก็ตาม แต่เขาก็กล่าวว่า "เอ็ดเวิร์ด ธอมป์สันเป็นนักเขียนสังคมนิยมที่ดีที่สุดของเราในวันนี้ แน่แน่นอนว่าในอังกฤษ และอาจเป็นไปได้ว่าในยุโรป ผู้อ่าน The Making of the English Working Class หรือ Whigs and Hunters จะยังคงจดจำงานที่สำคัญงานวรรณกรรมที่สำคัญเหล่านี้ได้เสมอ ความหลากหลายอย่างน่าพิศวงของท่วงทำนองและจังหวะจะโคนที่ควบคุมโดยการเขียนงานของธอมป์สัน ณ จุดสูงสุดแห่งอำนาจของมัน ความเร้าร้อนกระตือรือร้นสลัดกับความขี้เล่นยั่วหยอก, ความกตกร่อน ปราณีต ภาษาพูดที่เป็นกันเอง และเหมาะสมมีมารยาท[10]

ขณะที่ เฮนรี เอบเลิฟ (Henry Abelove) นักประวัติศาสตร์ชาวอเมริกันเสนอว่า ด้านที่เป็นรากฐานของชีวิตและงานของธอมป์สันคือความสนใจของเขามีต่อบทกวี (อันที่จริง, ความตั้งใจแรกเริ่มของการเป็นกวี ไม่ใช่ นักประวัติศาสตร์ และทั้งพ่อและพี่ชายของเขาก็เป็นกวี) เขาแสดงให้เห็นว่าแม้ในฐานะนักประวัติศาสตร์ ธอมป์สันก็ยังคงเกี่ยวข้องกับบทกวี ชีวิตส่วนใหญ่ในฐานะครูโรงเรียนศึกษาผู้ใหญ่ทำให้เขาสามารถที่จะหลอมรวมเอาวรรณกรรม/บทกวีและประวัติศาสตร์เข้าไว้ในการสอนและการบรรยายของเขาได้ ยิ่งกว่านั้น การศึกษาทางประวัติศาสตร์ของธอมป์สันยังมักจะมีการอ้างอิงถึงบทกวีและกวีที่อยู่ร่วมสมัยเดียวกับยุคสมัยที่เขาศึกษาอีกด้วย ตัวอย่างที่ดีที่สุดก็คือ ใน *The Making* ซึ่งเปิดและปิดด้วยการอ้างอิงถึงบทกวีของวิลเลียม เบลก (William Blake) ขณะที่ใน *Whigs and Hunters* ธอมป์สันก็จับหนังสือของเขาด้วยการอภิปรายเกี่ยวกับกวี, อเล็กซานเดอร์ โป๊ป (Alexander Pope) และโจนาธาน สวิฟท์ (Jonathan Swift) ในท้ายที่สุด เอบเลิฟ ชี้ว่า

เมื่อธอมป์สันตั้งชื่อหนังสือเล่มสำคัญของเขาว่า *The Making of the English Working Class* เขาตั้งใจที่จะแสดงให้เห็นถึงการเดินเคียงคู่ไปพร้อมกันระหว่างศิลปะกับการต่อสู้ของประชาชนซึ่งเป็นสิ่งที่ปรากฏอยู่ในงานเขียนของเขาทั้งหมดในฐานะที่เป็นนักประวัติศาสตร์ คำว่า "making" นั้นมีความหมายสองนัย Maker หมายถึงกวีในภาษาอังกฤษโบราณ ขณะที่ making หมายถึงการเขียนงาน การสร้าง และการทำสิ่งใดสิ่งหนึ่งให้สำเร็จลุล่วงของกวี ดังนั้น ชื่อหนังสือ *The Making of the English Working Class* จึงสะท้อนถึงการมาบรรจบกันของสองสิ่ง นั่นคือ สิ่งที่ธอมป์สันทำในฐานะนักเขียนคนหนึ่งและการต่อสู้ของผู้ใช้แรงงานอังกฤษเพื่อให้บรรลุผลสำเร็จด้วยตัวของพวกเขาเอง

ในท้ายที่สุดนี้ อาจกล่าวได้ว่า ธอมป์สันเป็นผู้รอบรู้พหูสูตที่โรแมนติกและเร้าร้อนผู้ซึ่งตำแหน่งแห่งที่ของความสำเร็จทางภูมิปัญญาและการเมืองของเขานั้นโดดเด่นอย่างมาก งานเขียนและกิจกรรมอันหลากหลายของเขาที่แผ่ขยายออกไปอย่างกว้างขวางครอบคลุมทั้งวรรณกรรม, ประวัติศาสตร์, นวนิยาย, บทกวี, งานเขียนด้านชีวประวัติ, การศึกษาผู้ใหญ่, การเมืองแนวสังคมนิยม และเสรีนิยม และไม่น้อยในการเคลื่อนไหวเพื่อสันติภาพนั้น เป็นหนึ่งเดียวกันทั้งหมดและสอดคล้องเป็นเอกภาพกัน และสิ่งที่เป็นที่ยืนยันทางแนวคิดของธอมป์สันก็คือการให้ความสำคัญกับ "ตัวกระทำที่เป็นมนุษย์" (human agency) ในการศึกษาประวัติศาสตร์และการพัฒนาการเมืองแบบราชาธิปไตย ดังที่ เพอร์รี แอนเดอร์สัน กล่าวว่า "หัวใจสำคัญของการตีความของธอมป์สันคือแนวคิดที่ว่าด้วยตัวกระทำ (agency), ควบคู่ไปกับการให้น้ำหนักอย่างไม่ยอมอ่อนข้อของเขาต่อความสำคัญ

ของการสืบสวนหาความรู้เชิงประจักษ์ในการศึกษาประวัติศาสตร์" ขณะที่ เดวิด กูดเวย์ (David Goodway) เสนอว่า มุมมองทางอุดมการณ์ของธอมป์สันสามารถมองเห็นได้ผ่านสิ่งที่เป็นข้อตรงข้ามกันสองอันนั่นคือ "ความจำเป็น" (Necessity) และ "ความปรารถนา" (Desire) "ความจำเป็น" โฟกัสอยู่บนลัทธิเศรษฐกิจกำหนด (economic determinism) ซึ่งเป็นวิถีของพลังทางการผลิตและความสัมพันธ์ของการผลิตในสังคม ขณะที่ในทางตรงกันข้าม ธอมป์สันให้น้ำหนักกับ "ความปรารถนา" ที่หมายถึง "ศีลธรรม, มโนสำนึก, เจตจำนงของมนุษย์ และตัวกระทำการ (agency)"

เอกสารอ้างอิง

- [1] The Making of the English Working Class, Harmondsworth: Penguin, 1963.
- [2] Whigs and hunters: The origins of the Black Act. Harmondsworth: Pantheon, 1975.
- [3] William Morris: Romantic to Revolutionary, Newyork: Phantheon Book, 1977.
- [4] The Poverty of Theory, London: Merlin Press, 1978.
- [5] Zero Option, London: Merlin Press, 1982.
- [6] Henry Abelove (etc.), Visions of History, Pantheon Books, 1983.
- [7] Tim Rogan, The Moral Economists: R. H. Tawney, Karl Polanyi, E. P. Thompson, and the Critique of Capitalism, Princeton University Press 2017.
- [8] Bryan Palmer, E. P. Thompson: Objections and Oppositions, New York: Verso, 1994.
- [9] Harvey J. Kaye and Keith McClelland (eds), E. P. Thompson: Critical Perspectives, Philadelphia, PA: Temple University Press, 1990.
- [10] Bryan Palmer, The Making of E. P. Thompson: Marxism, Humanism, and History, Toronto: New Hogtown Press, 1981.